

**ANSORGOVÁ, Kristýna, František Filip ze Šternberka jako císařský vyslanec v Polsku a Sasku
v letech 1749-1764, diplomová práce, FF UK, Praha 2020, 74 s.**

oponentský posudek

Téma předložené práce považuji za přínosné, protože se týká dlouho opomíjených dějin diplomacie a ještě upozadovanějších dějin 18. století. Navíc vychází i z vídeňských výzkumů, což není u diplomových prací zrovna obvyklé. Také využití pramenů z rodinného archivu Šternberk-Manderscheid je chvályhodné, protože fond nemá moderní inventář, takže o něm zatím mnoho nevíme a každá sonda do těchto materiálů přinese hodně nového. Téma je velmi módní, všude v Evropě se nyní rozvíjejí podobná bádání, ovšem zrovna prostředí rakouské habsburské monarchie patří k těm, kde na soustavnější výzkum ještě čekáme. Přesto už je možné na některé výsledky rakouské (vídeňská prof. Nolde, salzburský prof. Strohmeier a jejich kolegové a žáci), německé (publikovaná disertace göttingenské kolegyně dr. Backerra), maďarské (okruh okolo prof. Pappa a dr. Cziráki v Szegedu) i české historiografie (zejm. práce vzniklé z projektu na Univerzitě Pardubice) navazovat. Když si uvědomíme, že si autorka zvolila císařského diplomata v sasko-polské unii, je jasné, že před sebou měla nelehký úkol seznámit se s mnoha tituly různých středoevropských historiografií a že se musela vypořádat zejména s německy psanými prameny, kterých bylo ve Šternberkově případě obrovské množství. Je tedy pochopitelné, že musela provést výzkum jen části pramenů a mnoho témat musela nechat stranou.

Práce má, pokud pomínu nezbytný úvod, přehled po literatuře a pramenné základně či závěr, čtyři různě dlouhé části. V jedné, poměrně krátké kapitole se autorka pokusila představit Františka Filipa ze Šternberka (s. 18-19). Malý rozsah tohoto medailonu je zapříčiněn naprosto nedostatečným stavem naší historiografie: Šternberk to nakonec dotáhl až na nejvyššího hofmistra císařovny Marie Terezie, přesto o něm dosud víme velmi málo. Klíčová a velmi přínosná je kapitola o vlastní Šternberkově misi (s. 20-46), jež výrazně rozšiřuje naše znalosti. Zde autorka nejvíce zúročila výsledky svého výzkumu v Praze a ve Vídni, i když – pochopitelně – nemohla obsáhnout všechno a zejm. o Šternberkově působení v Polsku v době sedmileté války se mnoho nedozvíme. O to více však obsahuje část o Šternberkově pobytu v Sasku a Polsku před rokem 1756. Dále následuje, trochu nelogicky navázané, pojednání o typologii pramenů k dějinám diplomacie (s. 47-58), za nímž se nachází část o korespondenční síti hraběte Šternberka v době jeho diplomatického působení (s. 59-69). Jedná se spíše o úvod do této problematiky, protože příslušné odchozí i příchozí korespondence se dochovalo v originálech, opisech či regestech skoro 5000 kusů! Přesto tato partie vhodně ukazuje, kam by se mělo zaměřit příští bádání.

Práce jako celek tedy přináší mnoho nového, autorka se velmi dobře zorientovala v základních kontextech bádání a čtenář jistě ocení i kultivovaný jazyk s minimem chyb. Přesto nemohu vše jen chválit a musím zmínit několik dílčích nedostatků.

První z nich se týká citace pramenů z vídeňských archivů. Od samého počátku (pozn. 49-51) totiž není uváděna úplná citace použitých pramenů. Kdyby práce obsahovala seznam použitých pramenů, dalo by se nad tím mávnout rukou, ale takto může autorka některé čtenáře zmást. Jak mají rozklíčovat odkazy HHStA, Polen III..., HHStA, Polen II... a následný odkaz tamtéž, StK Sachsen... Zkratky StA a StK nejsou nikde vysvětleny. Ve vlastním textu je uvedeno, že výzkum byl proveden ve fondech Haus-, Hof- und Staatsarchiv ve Vídni. Autorka ovšem jasně nespecifikuje v jakých. Nepoučený čtenář tedy nepochopí, že části Polen II a Polen III se nacházejí v tzv. Staatenabteilungen a prameny ze Saska jsou v tzv. Staatskanzlei, Diplomatische Korrespondenzen.

Druhá výhrada se týká medailonu Františka Filipa ze Šternberka v kapitole 3. Myslím, že by mohl být plastičtější a že by se dal doplnit o některá již známá fakta, jež by mohla např. dokreslit jeho vzdělávání. Z průzkumu univerzitních matrik např. vysvítá, že hrabě nestudoval ani na pražských právech, ani u benediktinů v Salzburgu, ani na tehdy módní univerzitě v Leidenu. Zato zřejmě byl na univerzitě ve Freiburgu v Předních Rakousech (někdy před rokem 1727: viz <https://www.archivportal-d.de/item/ZZQSVZVD3YG7DVTMZJ6B7OH6BDR2NWD?isThumbnailFiltered=false&rows=20&offset=20&viewType=list&hitNumber=38>), jež se snažila konkurovat protestantským vysokým školám v říšském prostoru, a nacházíme ho imatrikulaného k 21. červnu 1727 také v italské Sieně (WEIGLE, Fritz (Hg.), *Die Matrikel der deutschen Nation in Siena (1573-1738)*, Band I, Tübingen 1962, s. 419). Svědčí to zřejmě o pokusu rodiny Šternberků o novou vzdělávací strategii, jež byla zacílena na kvalitní zvládnutí francouzštiny a na získání dobrého právníckého vzdělávání. I jiné zdroje uvádějí, že dostal právnícké vzdělání, byl přisedícím komorního, dvorského i zemského soudu a byly mu svěřeny různé právnícké úkoly (FÜRNRÖHR, Walter, *Die Vertreter des habsburgischen Kaisertums auf dem Immerwährenden Reichstag*, Teil II, in: Historischer Verein für Oberpfalz und Regensburg 123, 1983, s. 107). Z jeho dalšího života je též zaznamenáníhodné i to, že se v roce 1745 stal po svém strýci Františku Leopoldovi seniorem rodu a tím i lenním pánem nad šternberskými lenními statky Lieberose, Leeskow, Sarkow a Reicherskreuz v markrabství Dolní Lužice (<https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/item/JHXMCA7PZXZAUWVWS6NF47E5QTORFHC>). Jistě by se dalo najít i více zmínek o Šternberkově působení ve Vídni po roce 1764.

Třetí větší výhrada se týká kapitoly o korespondenční síti. Chápu, že autorka nemohla podniknout rozsáhlejší výzkum korespondenční sítě, ale alespoň základní data pro další badatele zprostředkovat mohla. Týká se to např. jazyka dopisů (autorka vůbec nezmiňuje, zda používal i jiné jazyky než němčinu) či počtu listů adresovaných Šternberkovi, resp. jím poslaných. Také by se možná už nyní dalo zjistit, kdo byl Šternberkovým patronem o císařského dvora (Colloredo?, Chotek?). Zajímavé mi připadá, že Šternberk si asi nepsal s Václavem Antonínem z Kounic, nebo ano?

Ještě bych chtěl upozornit na několik drobností: 1) Pro mne nepochopitelné je použití německé varianty místního jména Regensburg. Proč autorka používá termín Drážďany, ale nepíše Řezno? 2) Občas autorka neuzivá jednotnou a vhodnou terminologii. Tak se v textu např. mihnou označení „německá říše“ (s. 27), „císařská kancelář“ (s. 49, 50), „dvorský kancléř“ (s. 55) či dokonce „říšský kancléř“ (s. 59)! Vznikají z toho pak nejasnosti i nedorozumění (viz má otázka k obhajobě). 3) Faktická nepřesnost se zřejmě nachází na s. 32-33: v pozn. 141 stojí, že sejm trval 14 dní, ovšem v textu se nachází informace, že byl zahájen 4. srpna a rozbit 12. srpna. 4) V literatuře postrádám např. práci Judith MATZKE, *Gesandtschaftswesen und diplomatischer Dienst Sachsens 1694–1763*, Leipzig 2011 a 5) pro úplnost by mohlo být v textu na s. 46 zmíněno, že Řád zlatého rouna obdržel 18. prosince (uvádí to např. Gottlob Friedrich KREBEL, *Europäisches Genealogisches Handbuch...*, Leipzig 1784, s. 6).

Předložené téma nebylo vůbec lehké zpracovat a autorce se to poměrně zdařilo. Na diplomovou práci je to velmi slušný počín. Kristýna Ansorgová se seznámila se základní literaturou v češtině, polštině i němčině, prostudovala velké množství pramenů z Česka i Rakouska a přinesla mnoho nových informací. Svě výhrady nepovažuji za zásadní; shrnul jsem je hlavně proto, abych autorce poskytl vodítko pro případnou úpravu jádra práce, jež si podle mého zaslouží samostatně publikovat v analytické studii. Předložený text proto hodnotím **písmenem A** (výborně).

Pardubice, 1. září 2020

Otázky k obhajobě:

- 1) Jak to je s onou „císařskou kanceláří“? Kdo měl v 18. století v rakouské habsburské monarchii na starosti zahraniční politiku a která kancelář expedovala příslušné dokumenty? Měla situace nějaký vývoj?
- 2) V jakých jazycích vedl Šternberk soukromou a polooficiální korespondenci? Kdo byl asi jeho patronem u dvora v 50. a 60. letech?